

Viime vuosituhannen loppuvuosina puuvartiset pionit tulivat muotiin suomalaisten puutarhaharrastajien keskuudessa ja niitä tulvi maahamme sekä suoraan Kiinasta että Ruotsin ja Hollannin kautta. Kasvien kunto oli vaihteleva, mutta valitettavinta oli, että kukaan ei osannut kunnolla opastaa niiden hoito- ja kasvupaikka-vaatimuksissa.

Minäkin olin aluksi varsin ymmälläni siitä, että joku harrastaja sai kaiken kukoistamaan, mutta vain puolen kilometrin päässä samantapaista puutarhaa pitävä yritti turhaan. Pohjois-Karjalassa tuntui kaikki onnistuvan, mutta Turun seudulla tuli jatkuvia takaiskuja.

Kesti jonkin aikaan ennen kuin sisäistin kiinalaisten istutusohjeiden ainoan tärkeän vaatimuksen: kasvupaikan on oltava täysin vettä läpäisevä. Pioni kärsii – tai voi jopa kuolla – jos sen juuret makaavat vedessä parikin päivää. Kiinan vuoristojen hillyillä ja sorarinteillä kasvavat pionit eivät siedä runsassateista ilmastoamme eivätkä lämpimiä talviamme.

Mantereisen alueen kasvi

Veden läpäisy on kiinni maan rakenteesta. Lounais-Suomen ja rannikoiden savipellot sekä Satakunnan ja Pohjanmaan turvepitoiset maat vaativat työtä sopivan kasvupaikan

rakentamiseksi. Pahimpia ovat hienosta hiekkasta rakentuva maa ja muun muassa Salpausselän pohjoispuolella yleinen soramaa, jossa on paljon hienoja aineksia. Ne jäätyvät talvella läpäisemättömiksi. Leudon kauden koittaessa maa sulaa pinnalta ja sadevesi jää makaamaan kasvin juurelle. Kun vesi jäätyy uudelleen, kasvit helposti kuolevat hapenpuutteeseen.

Jääpolte on pionien suurin riskitekijä Suomessa. Tällaisilla mailla ainoa toimenpide on maan runsas seostus karkealla soralla ja toimiva salaojitus.

Puuvartiset pionit eivät elä eloperäisiä aineksia sisältävässä maassa kuten säkki-

Kukkulan kuningas

Puuvartisilla pioneilla on yksi ehdoton vaatimus menestyäkseen: kasvupaikan on läpäistävä vettä, kertoo pioniasiantuntija Matti Uusi-Honko.

TEKSTI JA KUVAT: MATTI UUSI-HONKO

Sekaannusta nimissä

Kaikki puuvartistet pionit ovat viralliselta nimeltään pensaspioneja. Ymmärrettävä ja looginen on myös yleisenä kielenkäytössä oleva puupioni. Suomen puhekielestä puuttuu suuri kokoista, pensasmaista ruohovartista kasvia kuvaava sana. Käytämme sanoja pensas tai puska. Kansainvälinen pionikauppa tuntee vain nimityksen Tree peony, puupioni. Miksi ei kansan omaksumaa puuvartinen pioni = puupioni -logiikkaa voisi virallistaa?

Itse pyrin välttämään mahdollisuuksien mukaan sekä sanoja puu että pensaspioni. Käytän useimmiten sekaannusten välttämiseksi nimitystä puuvartinen pioni.

Matti Uusi-Honko

4.

1. **'FEN HE' -ROCKINPIONI** eli kiinanpensaspioni kasvaa Taivassalossa Hannele Wittfoothin puutarhassa.
2. **ROCKINPIONI**, tuntematon lajike.
3. **ROCKINPIONI 'SHU SHENG PENT MO'** on tammisaarelaisen Britt-Marie Fribergin ylpeys. Kukat ovat hänen päätään suuremmat!
4. **TUMMATÄPLÄINEN ROCKINPIONI** kasvaa Gardenian puutarhassa Helsingissä.
5. **VAKKA-TAIMEN** siemenestä kasvatettu harvinaisen tumma pioni. Yleensä kukat ovat valkoisia tai hennon punaisia.

tai kompostimullassa tai yhdyskuntalietekompostissa.

Toinen tärkeä puuvartisten pionien viihtyvyyteen vaikuttava tekijä on ilmasto. Manteleisesta ilmastosta tuleville pioneille ilmastollisesti parasta aluetta on Itä-Suomi Kymenstä Kainuuseen. Vastaavasti heikoimmat alueet ovat Lounais-Suomi ja Pohjanlahden rannikkoseudut.

Vältä yllannoitusta

Puuvartisten pionien kasvupaikat luonnossa ovat vähäravinteisia, happamia tai lievästi happamia soraikkoja ja kivikkoja. Pieni lintu saattaa pari kertaa vuodessa tiputtaa ka-

san luonnossa kasvavan pionin juurelle, joten ymmärrettävästi kourallinen kananlantaa on silloin jo liikaa.

Lannoitus on parasta hoitaa istutuksen yhteydessä. Kuopan pohjalle lisätään tuhti annos pitkävaikutteista lantaa maahan sekoittaen. Sen päälle lisätään vähän puhdasta maata, johon pioni istutetaan. Siinä on hyvinkin viiden vuoden lannoitustarve.

Liian korkea ravinnetaso yhdessä lämpimän ja kostean syksyn kanssa hidastaa puuvartisten pionin tuleentumista.

5.

Itoh - puu- ja ruohovartisen pionin risteymä

Vuonna 1948 japanilainen pioninjalostaja **Toichi Itoh** teki teon, jota pidettiin mahdottomana: hän onnistui risteyttämään puu- ja ruohovartisen pionin. Risteymiä on sittemmin ruvettu kutsumaan Itoh-hybrideiksi. Niissä on kummankin vanhemman ominaisuuksia. Maanpäälliset versot eivät niissä yleensä säily kevääseen kuten puuvartisilla. Kukinta on kuitenkin hyvin runsas, koska lähes kaikissa maan alta tulevissa versoissa on yksi tai useampi kukka. Kukat ovat suuria kuten puuvartisilla ja erittäin tuoksuvia. Uusimman sukupolven Itoh-risteymät ovat suoravartisia, noin 80 senttiä korkeita. Varret ovat niin jäykät, etteivät pionit tarvitse tukeaa missään olosuhteissa. Itoh-risteymien merkittävä ominaisuus on, että maasta tulee versoja pitkin kesää. Kukkia voi muodostua vielä elokuun loppupuolella.

Jotkut Itoh-risteymät maksoivat vielä kymmenkunta vuotta sitten tuhansia dollareita. Nyt niitä on onnistuttu monistamaan mikrolisäyksellä, ja kaikkien risteymien hinta on laskenut siedettäväksi. Ja lopuksi paras asia: Itoh-risteymät eivät ole yhtä herkkiä vedelle kuin puuvartiset pionit. Ne saa siis menestymään helpommin kotipuutarhan ilona.

'Magical Mystery Tour'

'Bartzella'

'Kopper Kettle'

Itoh-risteymien kuvat: Caroline Letendre

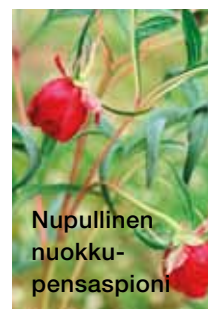
Pionien Kodin puutarhassa Taivassalossa tehtiin pari vuotta sitten penkki puuvartisille pioneille ja muun muassa levisialle ja hap-sijukalle. Kaivinkone poisti savipenkereestä irtainta maata yli puolen metrin syvyydeltä. Pohjalle laitettiin 40 senttiä sepeliä ja sen sisään salaojitus. Päälle pionit saivat 40 senttiä savimultaa, joka on hyvin läpäisevää, ellei se täyty vedellä alhaalta päin. Pintakerros koostui keskenään sekoitetuista sepelistä, karkeasta hiekkapuhallus-hiekasta ja savimullasta.

Pensaspioni 'Feng Dan Bai' on korkea ja kukkii ennen kuin lehdet ovat täysin auenneet.

Pensaspioni 'Hei Hua Kui' on matala, hento lajike.

Nupullinen nuokku-pensaspioni

Pensaspioni 'Luoyang Hong'

Viljelytekniikka kehittynyt

Puuvartisten pionien hiusjuurten kasvuunlähtö on hidasta. Pionit nostetaan maasta Kiinassa ja rahdataan Eurooppaan, jolloin niiden juurten ”kasvuikkuna” on usein jo sulkeutunut. Aiemmin pionit istutettiin ruukkuihin juurtumaan heti Eurooppaan saavuttuaan. Kasvu saattoi kuitenkin alkaa vasta ensimmäisen kasvukauden puolivälissä. Silloin oli vaarana, että puutarhaan istutetut pionit kuivuivat silmuja auetessa – niillä kun ei ollut juuria, jotka toimittaisivat veden ylöspäin. Siinä ei auttanut edes kastelu.

Viljelytekniikka on vuosien mittaan kehittynyt. Nykyisin juuret käsitellään ennen istutusta kahdessa liuoksessa, joista toinen sisältää juurrutushormonia. Sen jälkeen ruukkuja säilytetään muutaman asteen lämpötilassa, ja hiusjuurten kasvu alkaa vuodenvaihteen tienoilla. Näin kevät-istutuksiin on saatavilla pioneja, joiden hiusjuurten kasvu on hyvässä vauhdissa.

Kelta- ja nuokkupensaspionit on aina kasvatettu siemenestä, ja niillä on hyvät juuret.

Puuvartisia pionilajeja

- **Rockinpioni**, viralliselta nimeltään kiinanpensaspioni (*Paeonia rockii*), viihtyy Etelä-Lapissa asti. Eräässä puutarhassa Kemijärvellä VII-vyöhykkeellä kasvi on kasvanut kuusi vuotta. Lämpösumma on kuitenkin sen kasvupaikalla niin alhainen, että se ei ole riittänyt kukka-aiheiden muodostamiseen. Pari rockinpionia on kukkinut Sallassa. Lounaisimmassa Suomessa voi kasvu joskus alkaa niin aikaisin, että toukokuun loppupuolelle sattunut hallayö saattaa pälelluttaa versot. Se ei kuitenkaan haittaa seuraavan vuoden kasvua.

Rockinpioni kestää noin 40 asteen pakkasia. Jos versot päleltävät, kasvi kasvattaa maan alta uudet tilalle, joihin kukat muodostuvat samana vuonna. Tämän johdosta rockinpioneja voi lämpimästi suositella Suomen puutarhoihin.

Lajin kukka on tyypillisimmillään löyhästi puolikerrannainen, terälehtien tyvessä on tumma läiskä. Väri vaihtelee mustasta violetteihin ja vaaleanpunaisiin. Kukat ovat voimakkaasti tuoksuvat ja suurikokoiset, pitkälti yli 20-senttiset eivät ole harvinaisia. Koko kasvi on kookas – muutamassa vuodessa istutuksesta korkeus on yli 1,5 metriä. Leveyttä tulee vuosien mittaan verso versolta lisää. Kiinassa on jopa 800-vuotiaita ja 20 metriä leveitä rockinpioneja.

- **Nuokkupensaspionin** (*P. delavayi*) ja sen muunnoksen keltapensaspionin (*P. d. var. lutea*) kukat ovat paljon pienempiä kuin rockinpionin ja usein lehtien suojaan kätkeytyneitä. Keltapensaspioni saavuttaa 1,5 metrin korkeuden, nuokkupensaspioni jää matalammaksi. Niiden pakkasenkestävyys on huomattavasti alhaisempi kuin rockinpionin.

- **Pensaspioneiksi** kutsutaan *P. Suffruticosa*-ryhmän lajikkeita. Ryhmä on vuosituhansien kuluessa tehtyjen risteytysten ja puutarhamuotojen yleisnimitys. *Paeonia suffruticosa* ei siis ole minkään luonnossa kasvavan pionilajin nimi. Ryhmän lajikkeilla on suuri kirjo erilaisia kukkamuotoja. Niillä on myös suuria eroja pakkasenkestävyydessä.